

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

Форма № Н - 3.04

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра «Менеджмент організацій»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
заступник директора
АДІ ДВНЗ ДонНТУ

_____ Є.І. Оксень

« _____ » _____ 2014 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Державне і регіональне управління
(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____ 6.030601 «Менеджмент» _____
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення АДІ ДВНЗ ДонНТУ, «Економіка та управління»
(назва інституту, факультету, відділення)

Горлівка – 2014 рік

Робоча програма _____ Державне і регіональне управління _____ для студентів
(назва навчальної дисципліни)
 за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент». «_____» _____, 2014 року - __ с.

Розробники:

Програму склала: к.е.н., доцент

Кафедри «Менеджмент організацій» _____ Севрюкова С.В.
(підпис, дата)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Менеджмент організацій»

Протокол від « » 2014 року №

« » _____ 2014р. _____ Завідувач кафедри
(підпис) «Менеджмент організацій»
 д.т.н., професор Мельникова О.П.
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією АДІ ДВНЗ ДонНТУ за напрямом підготовки
6.030601 «Менеджмент»
(шифр, назва)

Протокол від « » _____ 20__ року № _____

« » _____ 20__ року Голова УМК факультету «Економіка і
 управління», к.т.н, доцент кафедри
 «Інформаційні системи»,

_____ Ніколаєнко Д.В. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Горлівка, 2014 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –	Галузь знань <u>0306 «Менеджмент і адміністрування»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки <u>6.030601 «Менеджмент»</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): _____	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		3-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 108		5-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 51 самостійної роботи студента - 57	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>Бакалавр</u>	Лекції	
		34 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		17 год.	4 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
57 год.	87 год.		
Індивідуальні завдання:			
0 год.			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 47,22%

для заочної форми навчання - 11,11%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Державне і регіональне управління» - формування у студентів сучасного мислення та спеціальних знань в галузі управління на національному та регіональних рівнях; набуття умінь та формування компетенцій, необхідних для виконання функцій та реалізації повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування.

Метою лекційних занять за дисципліною «Державне і регіональне управління» є забезпечення достатнього рівня теоретичних знань щодо питань регулювання державою національного господарства.

Метою практичних занять за дисципліною «Державне і регіональне управління» є розширення, поглиблення та деталізація теоретичних знань, отриманих студентами на лекціях та в процесі самостійної роботи.

Метою самостійної роботи за дисципліною «Державне і регіональне управління» є систематизація і закріплення отриманих теоретичних знань і практичних навичок слухачів; формування вмій використовувати нормативну і спеціальну літературу; розвиток пізнавальних здібностей.

Завдання - вивчення основних понять і категорій економічної науки; опанування методів державного і регіонального управління; формування навичок вивчення стратегічних та поточних цілей державного управління з урахуванням вимог сучасних проблем розвитку країни, регіону та окремих підприємств; оволодіння методикою аналізу змісту державної політики у різних сферах суспільного життя і прогнозування наслідків її реалізації; отримання навичок узагальнення результатів державного і регіонального управління та розробки управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: теоретико-методологічні засади формування загальнодержавної та регіональної політики; закономірності державного управління в різних сферах суспільного розвитку та на різних рівнях; методичні та організаційні основи управління розвитком суспільства; існуючі моделі державного управління, вітчизняну систему та структуру органів державної влади та органів місцевого

самоврядування, їх компетенції; законодавчі та нормативно-правові засади діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; концептуальні засади реформування системи державного управління та місцевого самоврядування, напрями вдосконалення управління національним та регіональним розвитком.

вміти: використовувати концептуальні засади щодо формування і регулювання державного управління і місцевого самоврядування у сферах державного і регіонального управління; чітко виокремлювати рівні управління в державі, користуватись функціями державного управління, характеризувати управлінську діяльність у різних її формах, надавати характеристику і відрізнити існуючі моделі регіонального управління, виділяти органи самоврядування за їх ознаками.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні засади державного та регіонального управління

Тема 1 Основи теорії державного управління

1.1. Державне управління як системне суспільне явище.

Соціальна природа поняття «державне управління», його мета та зміст. Системні характеристики державного управління. Теорія систем та управління. Фундаментальні процеси управління: планування, організація, управління, зв'язок. Визначення моделі системи державного управління. Етапи формування моделі системи державного управління на основі системного підходу. Об'єкт державного управління та предмет вивчення.

1.2. Основні теорії державного управління.

Економічна теорія держави. Теорія суспільного вибору (суспільний договір, «фіаско держави», мінімізація трансакційних витрат). Теорія соціології (теорія держави, соціальна структура суспільства, соціальна мобільність, статус і статусні ролі). Теорія менеджменту (теорія раціональної бюрократії, організовані структури управління, розподіл праці в управлінських структурах, державне

адміністрування). Еволюція теорій про роль держави в розвитку економіки країни.

1.3. Державне та регіональне управління у системі суспільних наук.

Еволюція дослідження предмета державного та регіонального управління. Поняття, система та завдання державного та регіонального управління як навчальної дисципліни. Методи вивчення державного та регіонального управління. Мистецтво управління.

Тема 2 Державна влада та державне управління

2.1. Держава як суб'єкт управління суспільними процесами.

Сутність сучасної держави. Основні риси держави. Категорія влади. Державна влада як складова державно-владного механізму. Поняття та сутність функцій державного управління. Види функцій державного управління. Реалізація функцій в державному управлінні: основні проблеми.

2.2. Рівні, об'єкти та принципи державного управління.

Державне управління як система, що розвивається. Рівні державного управління: загальнодержавне управління, управління на регіональному та місцевому рівнях. Суб'єкти та об'єкти державного та регіонального управління. Принципи державного управління, механізми їх прояву і використання.

2.3. Цілі та функції державного управління.

Цілі державного управління, їх юридичне та ресурсне забезпечення. Функціональна структура державного управління. Сутність і класифікація функцій державного управління. Характеристика загальних (основних) та спеціальних (спеціалізованих) функцій. Допоміжні функції. Основні напрями діяльності в системі державного управління.

2.4. Класифікація методів державного управління

Поняття та класифікація методів державного управління. Організаційно-розпорядчі (адміністративні) методи, їх переваги та недоліки. Економічні методи та їх інструменти. Правові методи. Соціально-психологічні та неформальні методи впливу.

2.5. Організаційна структура державного управління та її види.

Сутнісні характеристики (рис) організаційної структури державного управління. Унітарна та федеративна організація державного управління. Основи побудови організаційної структури державного управління.

2.6. Використання зарубіжного досвіду державного управління у вітчизняній практиці.

Моделі державного управління: світовий досвід. Структура державного управління у провідних країнах світу: інституційний, функціональний та організаційний аналізи; центральні, регіональні та місцеві органи управління, їх ієрархія, проблеми взаємодії.

Тема 3 Державне управління в окремих сферах суспільного розвитку

3.1. Державне регулювання економічного розвитку країни.

Державне регулювання економіки, його цілі, функції, об'єкти. Роль держави у розвитку підприємництва. Державне регулювання структурної перебудови національної економіки. Конкурентна та інноваційно-інвестиційна політика держави, методи та інструменти. Засоби впливу на розвиток промислового і сільськогосподарського виробництва, сфери обігу і торгівлі. Управління зовнішньоекономічним сектором.

3.2. Державне управління соціальною сферою.

Особливості управління соціальною сферою. Соціальна політика держави: необхідність, сутність, цілі та принципи. Основні об'єкти та складові політики. Моделі соціальної політики. Методи впливу держави на розвиток соціальних відносин. Основні напрями соціальної політики держави щодо економічно активного населення. Діяльність держави щодо вразливих верств населення. Формування системи соціального захисту. Завдання державного регулювання розвитку елементів соціальної інфраструктури.

3.3. Державне управління в адміністративно-політичній сфері.

Політика як наука, мистецтво і вид діяльності. Види політики держави, їх цілі, принципи формування, інструменти реалізації. Національна безпека та державне управління.

3.4. Специфіка управління у сфері культури та ідеології.

Державне управління у сфері освіти, молодіжної політики, культури, науки, туризму, спорту, охорони здоров'я. Вплив держави на розвиток інформаційного простору, формування суспільної свідомості. Державне управління і сфера особистого життя людини.

Тема 4 Роль різних гілок влади у процесі державного управління

4.1. Законодавча влада та її функції.

Система органів публічної влади. Законодавча влада в системі державного управління. Поняття, склад і структура парламенту, його повноваження.

4.2. Роль виконавчої влади в державному управлінні.

Державне управління і виконавча влада: поняття, співвідношення, взаємозв'язок. Роль виконавчої влади в управлінні. Види органів виконавчої влади та питання їх класифікації. Уряд і державне управління.

4.3. Судова влада у системі державного управління.

Поняття і роль судової влади у суспільстві. Судові системи та судові органи. Здійснення судової влади.

4.4. Сутність і види суспільного контролю за владою.

Контрольна влада у системі управління, її органи та форми діяльності. Особливості організаційної структури державного управління в зарубіжних країнах.

Тема 5 Державне управління на регіональному рівні.

5.1. Сутність та специфіка регіонального управління.

Регіональне управління: сутність, цілі та специфіка. Історичні форми управління регіональним розвитком. Державна регіональна політика та політика територіально-адміністративних органів. Роль місцевого самоврядування у розвитку регіону.

5.2. Основні напрями регіонального управління.

Управління природно-ресурсним потенціалом регіону, управління фінансовими, трудовими ресурсами. Вплив органів державної влади на промислове і сільськогосподарське виробництво в регіоні, функціонування

регіональних ринків. Управління інноваційною діяльністю. Роль державного управління щодо розвитку соціальної інфраструктури регіону.

5.3. Механізми реалізації регіональної політики держави.

Інституційно-правові, організаційні, фінансово-економічні та соціально-психологічні механізми реалізації. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіону. Державні та регіональні програми. Історичний досвід та особливості функціонування та управління територій із спеціальним статусом.

5.4. Регіональне управління та місцеве самоврядування.

Поняття та суть місцевого самоврядування. Його основні ознаки та принципи, моделі управління. Роль органів місцевого самоврядування у розвитку регіону. Централізація та децентралізація влади.

Змістовий модуль 2 Конституційні засади побудови структур державного управління в Україні

Тема 6 Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні.

6.1. Розподіл влади в Україні.

Історичний досвід державного управління в Україні. Конституційна модель розподілу влади в Україні. Верховна Рада та державне управління. Інститут Президента та державне управління. Органи виконавчої влади України: загальна характеристика, управлінські зв'язки. «Субординація», «координація» і «реординація» між органами виконавчої влади.

6.2. Органи виконавчої влади в Україні.

Центральні органи виконавчої влади. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Регіональні органи виконавчої влади.

6.3. Особливості місцевого самоврядування в Україні.

Місцеве самоврядування у державному управлінні України. Проблеми функціонування та напрями реформування.

Тема 7 Центральні органи виконавчої влади в Україні

7.1. Центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ) у системі державного управління.

Історія формування центральних органів виконавчої влади і функціонування. Організаційна структура та завдання ЦОВВ, їх права, компетенція, функції.

7.2. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади.

Історичний аспект формування уряду України. Структура та порядок формування Кабінету міністрів України. Функціональні повноваження членів Кабінету міністрів України. Секретаріат Кабінету міністрів України, порядок формування, повноваження. Відповідальність Кабінету міністрів України. Акти Кабінету міністрів України.

7.3. Міністерства, комітети та інші центральні органи виконавчої влади. Міністерства України та їх повноваження. Державні комітети (державні служби) України та інші центральні органи виконавчої влади: їх статус, функції.

7.4. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади.

Територіальні органи центральних органів виконавчої влади: права, компетенція, функції. Централізація та децентралізація у структурній організації державного управління.

Тема 8 Регіональні органи державного управління

8.1. Місцеві державні адміністрації в системі державного управління.

Основні завдання, правовий статус, компетенція місцевих державних адміністрацій. Повноваження, порядок формування та роботи місцевих державних адміністрацій. Структура місцевих державних адміністрацій, їх діяльність. Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків.

8.2. Факультативні територіальні одиниці.

Управління факультативними територіальними одиницями. Господарсько-правовий механізм діяльності територій із спеціальним статусом.

Тема 9 Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні

9.1. Історичний аспект та конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.

Державна політика у сфері місцевого самоврядування. Правовий статус органів місцевого самоврядування в системі державного управління. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: територіальна громада, представницькі органи місцевого самоврядування, виконавчі органи місцевого самоврядування, посадові особи місцевого самоврядування. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування. Особливості здійснення самоврядування в містах Києві та Севастополі.

9.2. Місцеве самоврядування у міжнародних документах.

Всесвітня Декларація місцевого самоврядування, Європейська Хартія місцевого самоврядування та проблеми функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні.

9.3. Громадянин в державному управлінні.

Поняття і основні характеристики громадянства. Права, свободи і обов'язки громадян: система закріплення. Взаємовідносини громадян і органів державного управління.

Змістовий модуль 3 Менеджмент органу державної влади

Тема 10 Внутрішня організація та управління органу державної влади

10.1. Орган влади як об'єкт організації.

Загальнотеоретичні аспекти організації роботи органів державної влади в Україні. Орган влади як об'єкт організації. Організація як процес і функція управління.

10.2. Сутність і особливості менеджменту органу державної влади, регламент його діяльності.

Стратегічне управління та формування програми діяльності органу державної влади. Функціональний аналіз та контролінг діяльності органу державної влади. Інформаційне та комунікаційне забезпечення внутрішньої організації органу державної влади. Підготовка та прийняття рішень в органах державної влади. Зв'язки з громадськістю в системі управлінської діяльності

органу державної влади. Роль та місце керівника в управлінні органами державної влади. Сутність лідерства в державному управлінні. Забезпечення законності в державному управлінні. Специфіка юридичної відповідальності в державному управлінні.

Тема 11 Державна служба в Україні

11.1. Державна служба: функції, принципи та види організації.

Державна служба: поняття, риси, функції, принципи, види, організація. Система правових актів про державну службу та правовий статус державних службовців. Класифікація посад державних службовців.

11.2. Проходження державної служби та управління державною службою. Атестація державних службовців. Етика поведінки державних службовців. Управління державною службою. Державна кадрова політика. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації державних службовців.

11.3. Бюрократія і бюрократизм у державному управлінні.

Світові тенденції та вітчизняна специфіка бюрократії.

Тема 12 Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади

12.1. Поняття ефективності в управлінні.

Чинники та критерії ефективності державного управління. Загальна соціальна ефективність державного управління. Ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб. Економічна оцінка ефективності функціонування органу державної влади. Демократичні процедури визначення ефективності державного управління.

12.2. Державний контроль у сфері виконавчої влади в Україні, його зміст та правові засади.

Види контролю. Здійснення державного контролю щодо виконавчої влади з боку суб'єктів інших гілок влади: парламентський контроль, прокурорський нагляд, судовий контроль, адміністративний нагляд міліції. Громадський контроль за діяльністю органів державного управління.

Змістовний модуль 4 Взаємодія органів публічної влади центрального та регіонального органів управління

Тема 13 Відносини органів публічної влади в системі управління.

13.1. Відносини центрального та регіонального органів державної влади.

Основні напрями взаємодії центрального та регіонального органів державної влади та органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, підприємствами, установами і організаціями. Взаємовідносини органів державної влади й місцевого самоврядування із судовими та правоохоронними органами: органами Служби безпеки України, органами прокуратури, органами внутрішніх справ.

13.2. Взаємодія державних органів та органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян.

Здійснення нагляду за діяльністю об'єднань громадян. Організація роботи із запитами громадян. Державні та адміністративні послуги з боку органів виконавчої влади та їх правове регулювання. Залучення громадськості до участі в управлінні державними і суспільними справами та контролі за функціонуванням органів влади.

Тема 14 Розвиток системи державного та регіонального управління

14.1. Проблеми взаємовідносин гілок державної влади у сфері управління. Необхідність реформування системи державного та регіонального управління. Державне та регіональне управління в контексті трансформаційних та глобалізаційних процесів. Соціально-ринкова трансформація України та завдання держави щодо формування ефективної системи управління на різних рівнях. Реформування системи державного управління відповідно до стандартів публічного адміністрування, прийнятих в Європейському Союзі та країнах розвинутої демократії.

14.2. Суть та основні напрями адміністративної реформи в Україні.

Концептуальні засади реформування центральних та місцевих органів влади, напрями вдосконалення управління регіональним розвитком. Базові форми децентралізації управління. Формування ефективної організації виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління. Запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг. Удосконалення механізмів правового захисту громадян у відносинах із органами державної влади. Протидія корупції в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

14.3. Проблеми сучасного розвитку системи державного та регіонального управління.

Сучасне нормативно-правове, наукове та інформаційне забезпечення системи державного управління; зміцнення та формування нових фінансово-економічних основ функціонування державного управління; організація на нових засадах державної служби та служби в органах місцевого самоврядування; створення сучасної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів; оновлення інституту відповідальності у сфері державного та регіонального управління; запровадження раціонального адміністративно-територіального устрою.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади державного та регіонального управління												
Тема 1. Основи теорії державного управління	7	2	1			4	9	1	1			7
Тема 2. Державна влада та державне управління	7	2	1			4	8	1				7
Тема 3. Державне управління в окремих сферах суспільного розвитку	9	3	2			4	9		1			8
Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління	7	2	1			4	7	1				6
Тема 5. Державне управління на регіональному рівні	10	3	2			5	7					7
Разом за змістовим модулем 1	40	12	7			21	40	3	2			35
Змістовий модуль 2 Конституційні засади побудови структур державного управління в Україні												
Тема 6. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні	7	2	1			4	7					7
Тема 7. Центральні органи виконавчої влади в Україні	7	2	1			4	6					6
Тема 8. Регіональні органи державного управління	7	2	1			4	9	1	1			7
Тема 9 Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні	8	3	1			4	8	1	1			6
Разом за змістовим модулем 2	29	9	4			16	30	2	2			26
Змістовий модуль 3 Менеджмент органу державної влади												
Тема 10 Внутрішня організація та управління органу державної влади	8	3	1			4	8					8

Тема 11 Державна служба в Україні	9	3	1			5	9	1				8
Тема 12 Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади	9	3	2			4	9	1				8
Разом за змістовим модулем 3	26	9	4			13	26	2				24
Змістовний модуль 4 Взаємодія органів публічної влади центральних та регіональних органів управління												
Тема 13 Відносини органів публічної влади в системі управління	7	2	1			4	5					5
Тема 14 Розвиток системи державного та регіонального управління	6	2	1			3	7	1				6
Разом за змістовим модулем 4	13	4	2			7	12	1				11
Усього годин	108	34	17			57	108	8	4			96

5. Теми семінарських занять
(не передбачені навчальним планом)

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Особливість і еволюція теорій державного управління. Переваги та недоліки основних теорій державного управління	1	1
2.	Особливості державної влади як суб'єкту державного управління на різних рівнях.	2	
3	Можливість забезпечення національної безпеки на відповідному рівні в умовах постійної невизначеності та плінності подій. Переваги та недоліки певних організаційно-фінансових механізмів державного управління в окремих сферах суспільного розвитку України	1,5	1
4	Оцінка якості державної політики за економічним, соціально-культурним та демографічним напрямками	0,5	
5	Роль різних гілок влади у процесі державного управління	1	
6	Особливості державного управління на регіональному рівні	1	
7	Ступінь самостійності в прийнятті рішень та особливості розподілу коштів у системі органів державної влади за рівнями державного управління	1	

8	Співвідношення централізації та децентралізації в структурній організації державного управління	1	
9	Побудова профілю структури місцевої державної адміністрації певного регіону	1	
10	Місцеве самоврядування та його роль у державному управлінні. Проблеми та перспективи функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні	1	1
11	Моделі місцевого самоврядування, їх переваги та недоліки . Світовий досвід ефективності функціонування	2	1
12	Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади	1	
13	Відносини органів публічної влади в системі державного та регіонального управління	1	
14	Реформування системи центрального та регіонального державного управління	1	
15	Удосконалення механізмів правового захисту громадян у відносинах із органами державної влади	1	
	Разом	17	4

7. Теми лабораторних занять (не передбачені навчальним планом)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Еволюція дослідження предмета державного та регіонального управління. Місце державного та регіонального управління у системі суспільних наук, інших наук та галузях знань	4	7
2.	Державне управління як система, що розвивається, та його принципи. Юридичне та ресурсне забезпечення державного управління. Моделі державного управління: світовий досвід.	4	7
3.	Засоби впливу на розвиток промислового і сільськогосподарського виробництва, сфери обігу і торгівлі. Державне управління зовнішньоекономічним сектором. Формування державою системи соціального захисту вразливих верств населення. Державне управління в адміністративно-політичній сфері. Політика як наука, мистецтво і вид діяльності. Специфіка управління у сфері освіти та науки, культури та ідеології. Державне управління у сфері молодіжної політики, спорту, охорони здоров'я. Вплив держави на розвиток інформаційного	4	8

	простору, формування суспільної свідомості. Держане управління і сфера особистого життя людини		
4.	Поняття, склад і структура парламенту, його повноваження. Міністерства, комітети, інші державні інституції у системі виконавчої влади. Судові органи і судові системи. Здійснення судової влади	5	7
5.	Історичні форми управління регіональним розвитком. Державна регіональна політика та політика територіально-адміністративних органів управління. Основні напрями регіонального управління: управління природно-ресурсним потенціалом регіону, управління фінансовими, трудовими ресурсами. Вплив органів державного управління на функціонування регіональних ринків. Роль державного управління щодо розвитку соціальної інфраструктури регіону. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіону. Державні та регіональні програми. Історичний досвід та особливості функціонування та управління територій із спеціальним статусом	4	7
6.	Історичний досвід державного управління в Україні. Верховна Рада, Інститут Президента та державне управління. Загальна характеристика та управлінські зв'язки органів виконавчої влади України (центральні та регіональні). «Субординація», «координація» і «реординація» між органами виконавчої влади	4	7
7.	Повноваження Міністерств України. Статус та функції державних комітетів (державні служби) України та інші центральних органів виконавчої влади. Права, компетенції та функції територіальних органів центральних органів виконавчої влади	4	6
8.	Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків. Управління факультативними територіальними одиницями. Господарсько-правовий механізм діяльності територій із спеціальним статусом	4	7
9.	Історичний аспект та конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні. Державна політика у сфері місцевого самоврядування. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: територіальна громада, представницькі органи місцевого самоврядування, виконавчі органи місцевого самоврядування, посадові особи місцевого самоврядування. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування. Особливості здійснення самоврядування в містах	4	6

	Києві та Севастополі. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування, Європейська Хартія місцевого самоврядування та проблеми функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні		
10.	Організація як процес і функція державного управління. Функціональний аналіз та контролінг діяльності органу державної влади. Інформаційне та комунікаційне забезпечення внутрішньої організації органу державної влади. Підготовка та прийняття управлінських рішень в органах виконавчої влади. Роль та місце керівника в управлінні органами виконавчої влади. Сутність лідерства в державному управлінні. Забезпечення законності в державному управлінні. Специфіка юридичної відповідальності в державному управлінні	4	8
11.	Система правових актів про державну службу та правовий статус державних службовців. Класифікація посад державних службовців. Проходження державної служби та управління державною службою. Державна кадрова політика. Атестація державних службовців. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації державних службовців. Етика поведінки державних службовців	5	8
12.	Загальна соціальна ефективність державного управління. Ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб. Економічна оцінка ефективності функціонування органу державної влади. Демократичні процедури визначення ефективності державного управління. Сутність і види контролю у суспільстві (парламентський контроль, прокурорський нагляд, судовий контроль, адміністративний нагляд міліції). Контрольна влада у системі управління, її органи та форми діяльності. Громадський контроль за діяльністю органів державного управління	4	8
13.	Основні напрями взаємодії центральних та регіональних органів державного управління та органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, підприємствами, установами і організаціями. Здійснення нагляду за діяльністю об'єднань громадян. Організація роботи із запитами громадян. Адміністративні послуги з боку органів виконавчої влади та їх правове регулювання. Залучення громадськості до участі в управлінні державними і суспільними справами та контролі за функціонування органів влади	4	5
14.	Проблеми взаємовідносин гілок державної влади в Україні	3	6

	ні у процесі управління. Державне та регіональне управління в контексті трансформаційних та глобалізаційних процесів. Соціально-ринкова трансформація України та завдання держави щодо формування ефективної системи управління на різних рівнях державного управління. Суть та основні напрями адміністративної реформи в Україні. Реформування системи державного управління відповідно до стандартів публічного адміністрування, прийнятих в Європейському Союзі та країнах розвиненої демократії. Концептуальні засади реформування центральних та місцевих органів влади, напрями вдосконалення управління регіональним розвитком. Базові форми децентралізації управління. Запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг		
Разом		57	96

Примітка ¹ на самостійну роботу студентів відводиться час на підготовку і опрацювання питань, які виносяться на залік зі змістових модулів дисципліни.

Обов'язковим елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни «Державне та регіональне управління» є самостійна робота студентів з вітчизняною і зарубіжною спеціальною літературою з питань проведення та оформлення наукового дослідження. Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторної роботи. Основні види самостійної роботи, на які повинні звертати увагу студенти:

- вивчення лекційного матеріалу;
- робота з законодавчими, нормативними матеріалами;
- робота з опрацювання і вивчення рекомендованої літератури;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до дискусій та інших запропонованих викладачем завдань;
- самоперевірка студентом власних знань за запитаннями для самодіагностики;
- підготовка до проміжного і підсумкового контролю.

9. Індивідуальні завдання

(не передбачені навчальним планом)

10. Методи навчання

На лекціях застосовується пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) метод: зорганізується сприймання та усвідомлення інформації з візуальним супроводженням навчального процесу (демонстраційний матеріал).

Під час навчання використовуються наступні методи навчання:

1. Метод проблемного викладу.

Викладач до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Показує спосіб рішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети - розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. Студенти стають свідками й співучасниками наукового пошуку. Студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки педагога.

2. Частково-пошуковий (евристичний) метод.

Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення здобуває продуктивний характер. Процес мислення поетапно направляється й контролюється педагогом або самими учнями на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах і колоквіумах.

3. Дослідницький метод.

Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студентів. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри й виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес рішення завдання). У даному методі найбільш

повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності. Навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження.

3. Дискусійні методи.

Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції.

На практичних заняттях застосовується репродуктивний метод - даються завдання, у процесі виконання яких студенти і слухачі здобувають уміння застосовувати знання за зразком. Також застосовується частково-пошуковий (евристичний) метод: на першому практичному занятті формулюється проблема складання алгоритму пошуку закономірностей, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під керівництвом викладача.

Для самостійного вивчення матеріалів курсу студенти і слухачі використовують літературу інститутської бібліотеки.

11. Методи контролю

Поточний контроль студентів заочної форми навчання не здійснюється. Підсумковий контроль здійснюється тільки при наявності зарахованої контрольної роботи. Формою підсумкового контролю є залік.

Питання до підсумкового контролю

1. Сутність та особливості державного управління
2. Теорії державного управління, їх концептуальні особливості
3. Механізм державного управління, його основні елементи
4. Принципи державного управління
5. Функції державного управління, їх система та класифікація
6. Суб'єкти, об'єкти та рівні державного управління
7. Цілі державного управління
8. Методи державного управління, їх інструменти
9. Моделі державного управління, їх переваги і недоліки

10. Структура державного управління у провідних країнах: сутність, ієрархія, проблеми взаємодії
11. Сутність та види форм державного управління
12. Зміст форм державного управління
13. Державне регулювання економіки: цілі, функції, об'єкти
14. Соціальна політика держави: суть, цілі, принципи, об'єкти, складові
15. Моделі соціальної політики: суть, концептуальні особливості
16. Методи впливу держави на розвиток соціальних відносин
17. Засоби впливу держави промислового, сільськогосподарського виробництва, сфери обігу, торгівлі
18. Державне управління зовнішньоекономічним сектором
19. Система соціального захисту: цілі, принципи формування і реалізації
20. Конкурентна політика держави: суть, методи, інструменти
21. Інноваційно-інвестиційна політика держави: суть, методи, інструменти
22. Державне управління в адміністративно-політичній сфері, його принципи формування, інструменти реалізації
23. Акти державного управління: суть, види
24. Класифікація актів державного управління
25. Державне управління і виконавча влада: поняття, співвідношення, взаємозв'язок
26. Особливості організаційної структури державного управління в зарубіжних країнах
27. Регіон як об'єкт управління
28. Характеристика структурних елементів регіону
29. Сутність, принципи та методи регіонального управління
30. Регіональний менеджмент: суть, задачі, види
31. Механізм реалізації регіональної політики держави
32. Сутність, завдання та об'єкти державного регулювання регіонального розвитку
33. Регіональна політика: суть, складові

34. Механізми реалізації регіональної політики держави
35. Спільне та відмінне галузевого і територіального управління
36. Характеристика форм прямого впливу на розвиток економіки регіону
37. Характеристика форм непрямого впливу на процеси економічного розвитку регіону
38. Сутність та особливості адміністративних та економічних методів управління економікою регіону
39. Світовий досвід регіонального управління
40. Участь держави в управлінні регіоном
41. Сутність та взаємозв'язок регіональної державної політики та регіональної політики
42. Державна підтримка малого підприємництва в регіоні
43. Організація бюджетного процесу на регіональному рівні
44. Території зі спеціальним статусом, їх історичний досвід, особливості функціонування і управління
45. Розроблення державних і регіональних цільових програм
46. Державні регіональні цільові програми: суть, цілі, функції, структурні елементи
47. Розробка програмних документів економічного і соціального розвитку регіонів
48. Державна підтримка малого підприємництва в регіоні
49. Економічна безпека як складова регіональної політики
50. Сутність управління державним бюджетом
51. Зміст етапів бюджетного процесу
52. Методи і види бюджетного фінансування
53. Управлінські рішення: їх розробка та ефективність.
54. Органи державного управління в Україні
55. Органи місцевого самоврядування
56. Роль місцевого самоврядування в управлінні регіональним розвитком
57. Ознаки, принципи, моделі місцевого самоврядування

58. Основні теоретичні концепції місцевого самоврядування, їх вплив на практику державотворення в Україні
59. Інститут Президента та державне управління
60. Державне управління в умовах проведення в Україні адміністративної реформи
61. Верховна Рада та державне управління
62. Центральні органи виконавчої влади у системі державного управління (ЦОВВ), їх структура, завдання, права, компетенції, функції
63. Управлінські зв'язки органів виконавчої влади
64. Кабінет міністрів та державне управління
65. Повноваження, порядок формування та роботи місцевих державних адміністрацій
66. Державна політика у сфері місцевого самоврядування в Україні
67. Орган державної влади як об'єкт організації
68. Методи прийняття рішень у державному управлінні
69. Риси, функції, види державної служби в Україні
70. Державна кадрова політика
71. Бюрократія у державному управлінні
72. Чинники та критерії ефективності державного управління
73. Суть та основні напрями адміністративної реформи в Україні
74. Базові форми децентралізації управління
75. Взаємовідносини органів державної влади й місцевого самоврядування з органами служби безпеки України.

При підсумковому контролі оцінювання слухачів проводиться із використанням 5-бальної шкали. Підсумкова оцінка виставляється за 2- (зараховано або не зараховано), а також шкалою ECTS. При визначенні відповідної оцінки до уваги береться якість виконаної контрольної роботи, усні відповіді слухача на запитання викладача, результати виконання тестових завдань.

1. Поточна перевірка виконання студентами практичних робіт.

2. Оцінювання рівня самостійної оцінки окремих тем та питань, що передбачені для самостійного опрацювання.
3. Оцінювання відповідей студентів на семінарських заняттях у формі підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань.
4. Виконання та захист студентами індивідуального завдання за темою курсу.
5. Підсумкова перевірка знань студентів проводиться у формі заліку з курсу «Державне і регіональне управління».

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота														Сума
Змістовий модуль № 1					Змістовий модуль № 2				Змістовий модуль № 3			Змістовий модуль № 4		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	20
0,5	1,0	1,5	1,5	2	1	1	1	2	2	2	2	1,5	1	

Примітка - T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на освітньо-професійному рівні бакалавра у формі заліку в терміни, встановлені навчальним планом за шкалою оцінювання прийнятою АДІ ДВНЗ ДонНТУ. Оцінювання змістовних модулів проводиться за всіма видами занять відповідно до УМКД і картою МРК. До підсумкового контролю знань студентів – заліку винесені питання модульно-рейтингового контролю змістовних модулів дисципліни «Державне і регіональне управління».

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

17 балів і вище	A	відмінно	зараховано
15,25÷16,99 балів	B	добре	
13,50÷15,24 балів	C		
11,75÷13,49 балів	D	задовільно	
10,0÷11,74 балів	E		
5,0÷9,99 балів	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0,0÷4,99 балів	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Залік виставляється тоді, коли відповідь за змістовними модулями відповідає вимогам:

«зараховано» – точна, повна, послідовна, обґрунтована відповідь, наведення прикладів та вміння аналізу та узагальнення прикладів з практики господарювання; неточна, або неповна, або непослідовна відповідь на окреме питання, або невміння навести приклади з практики господарювання або проаналізувати та узагальнити певні її приклади, а також сумарна рейтингова оцінка усіх видів занять аудиторної і самостійної роботи студентів не менше ніж 11,74 бали;

«не зараховано з можливістю повторного складання» - відсутність хоча б однієї з вищенаведених умов, а також сумарна рейтингова оцінка усіх видів занять аудиторної і самостійної роботи студентів має граничні суми балів від 5,0 до 9,99;

«не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» - наявність усіх недоліків або відповіді взагалі, а також сумарна рейтингова оцінка усіх видів занять аудиторної і самостійної роботи студентів має граничні суми балів від 0 до 4,99.

13. Методичне забезпечення

1. Тексти лекцій з дисципліни "Державне регулювання економіки" (для студентів, що навчаються за напрямом 6.030601 "Менеджмент ") / Укл. Севрюкова С.В. – Горлівка, 2014. – 119с.

12. Рекомендована література

Основна література

1. Авер'янов В.Б. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / В.Б. Авер'янов.- К.: Юстиніан, 2007.-288с.
2. Мельник А.Ф. Державне управління: підручник / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський.-К.: Знання, 2009.-582с.
3. Ординський В.Л. Управління в органах виконавчої влади: навч.посіб./ В.Л. Ординський, З.Р. Кисіль, М.В. Ковалів. – К.: ЦУЛ, 2008.-296с.
4. Конституція. України, прийнята 28 червня 1996р. Коментар до Конституції України. — 2-ге вид., випр. і доп. — К., 1998.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»// Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 1-2. — Ст. 95.
6. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»: Наук.-практ. коментар. — К., 1999.
7. Закон України «Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування»// Відомості Верховної Ради України. – 1997. — № 38. — Ст. 249.
8. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 20-21. — Ст. 190.
9. Закон України «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 3-4. — Ст. 15 (зі змін, і доп.).
10. Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 33. — Ст. 443.
11. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад «// Відомості Верховної Ради України. – 2002. — № 41. (У новій ред.)

12. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» // Відомості Верховної Ради України. — 2001.
13. Закон України «Про органи самоорганізації населення» // Відомості Верховної Ради України. — 2001.
14. Концепція адміністративної реформи в Україні: Затв. Указом Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98.
15. Концепція регіональної політики: Затв. Указом Президента України від 25.05.01 №341/2001.
16. Програма державної підтримки розвитку місцевого самоврядування в Україні: Затв. Указом Президента України від 30 серпня 2001 р. №749/2001.
17. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України // Уряд, кур'єр. — 2002. — 4 черв.
18. Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади України: Указ Президента України від 13 березня 1999 р. № 250/99.
19. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1572/99.

Додаткова література

20. Воронкова В. Г Менеджмент в держаних організаціях : навч. посібн. / Воронкова В. Г. – К. : ВД «Професіонал», 2004. –256 с.
21. Глен Райт. Державне управління / Глен Райт. – К., 1994. – 113 с.
22. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Л. І. Дідківська, Л. С. Головко. – К. : Знання, 2007. – 214 с.
23. Круш П.В. Регіональне управління: навч.посіб./ П.В. Круш, О.О. Кожем'яченко. – К.: ЦУЛ, 2007.-248с.
24. Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування : навч. посібн. / Лазор О. Д. – К. : ЦУЛ, 2003. – 432 с.
25. Стеценко Т.О, Тищенко О.П. Управління регіональною економікою.: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2010. – 471с.

26. Стельмашук А.М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. – Тернопіль: ТАНГ, 2000. – 315 с.

Інформаційні ресурси

27. Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.
28. Державне управління: теорія та практика. Засновник Національна академія державного управління при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/>.
29. Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com>.
30. Електронне наукове фахове видання "Актуальні проблеми державного управління" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/index.html>
31. Електронне наукове фахове видання "Теорія та практика державного управління" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/index.html>
32. Електронне наукове фахове видання "Державне будівництво" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/index.html>
33. Електронне наукове фахове видання "Публічне управління: теорія та практика" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/index.html>
34. Європейська хартія місцевого самоврядування (укр/рос) від 15.10.1985 (редакція від 16.11.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
35. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (редакція від 04.02.2011р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

36. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 586-XIV (редакція від 19.05.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
37. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (редакція від 07.08.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
38. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон України від 15.07.1997 № 452/97-ВР (редакція від 15.07.1997 р.) [Електронний ресурс]. – Режим [доступу : http://zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
39. Территориальное управление: государственное, региональное, муниципальное [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vasilievaa.narod.ru/>.
40. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.